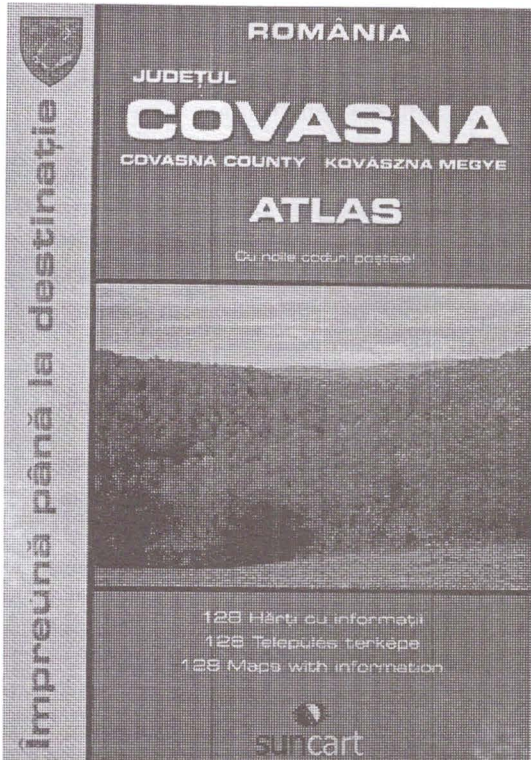

Atlasul localităților județului Covasna, Cluj-Napoca, Editura SUNCART, 2005

În luna martie 2005, la Editura Suncart, din Cluj-Napoca, în condiții grafice deosebite, a apărut lucrarea *"Atlasul localităților județului Covasna - 128 de hărți cu informații"*.

Din caseta editorială rezultă că autorul textului este Kisgyörgy Zoltán. Hărțile sunt realizate de Simon András, Gáll Enikő, Tonk Sándor, Lászlo Tamás, Kurko Ibolya, Kovács Alpár, Torok Gergő, fotografiile executate de Toro Attila, Lászlo Tamás, Papucs András, traducerea efectuată de Szabo Beáta, în rândul colaboratorilor fiind menționați SC Arдания Advertising SRL, Simon Krisztina și Aurelian Maxim.

Lucrarea are 193 de pagini și cuprinde informații, în limbile română, maghiară și engleză, despre "2 municipii, 3 orașe, 39 comune, 128 hărți detaliate", precum și reclame ale sponsorilor care au contribuit la editarea ei. În cuvântul către cititori, semnat de Demeter Janos, Președintele Consiliului Județean Covasna, se menționează că *"lucrarea se dorește a fi un ghid util celor interesați de județul nostru ... informațiile și hărțile localităților cuprinse în acest atlas vorbesc despre județ, în ansamblul său, despre istoria locului, obiective culturale și economice, ce pot constitui un punct de plecare în dorința de cunoaștere și de apropiere față de ceea ce*

înseamnă acest spațiu geografic din sud-estul Transilvaniei".

Indiscutabil, apariția *Atlasului județului Covasna*, cuprinzând informații actualizate despre toate localitățile județului, hărțile acestor așezări, care redau denumirile străzilor, principalele instituții, dotările infrastructurii, monumente, obiective turistice ș.a., reprezintă o reușită.

În consens cu scopul unei asemenea lucrări, autorul textului Kisgyörgy Zoltan, reușește ca sub o formă concisă și documentată să redea informațiile relevante despre județ, în ansamblu, cât și despre fiecare localitate, în parte. În contrast cu tradiționala abordare a istoriografiei maghiare care, de regulă, eludează sau minimalizează prezența comunităților românești în sud-estul Transilvaniei, de această dată, sunt menționate, mult mai aproape de adevărul istoric, date despre românii din localitățile județului Covasna. Și totuși, lucrarea conține numeroase inadvertențe, omisiuni și confuzii, referitoare la istoria județului, în general, și, în mod deosebit, a românilor din zonă. La acestea se adaugă o păguboasă disproporție între imaginile ce redau istoria, cultura și civilizația maghiară și cele referitoare la istoria, simbolurile și patrimoniul cultural românesc.

Considerăm că prezența în rândul colaboratorilor lucrării și a unui bun cunoscător al istoriei românilor din Arcul Intracarpatic, ar fi eliminat aceste regretabile greșeli. Deoarece pe coperta interioară a volumului, este făcută mențiunea: *"Ne cerem scuze pentru eventualele greșeli. Vă rugăm să ne comunicați observațiile Dvs."*, ne grăbim să dăm curs îndemnelii și să formulăm unele observații, cu convingerea că ele vor fi avute în vedere la o eventuală reeditare a lucrării, sau într-o altă modalitate, ce va fi găsită de cuviință.

Aspecte generale

Prin text, imagini și simboluri, cu obstinție se prezintă apartenența zonei la *"patria-mamă"* și foarte puțin sunt reliefate legăturile istorice constante și durabile ale județului cu spațiul românesc de peste Carpați, respectiv cu Moldova și cu Muntenia. Cu o consecvență demnă de o cauză mai bună, se face diferența dintre secuii *"autohtoni"* și românii *"venetici"*, aduși să lucreze pe moștile marilor proprietari maghiari. Iată doar două exemple: *"O parte a*

populației maghiare din Araci sunt urmașii localnicilor din secolul al XIII-lea. O altă parte a populației, vorbitori de limbă română, s-au stabilit aici după închiderea fabricii de sticlă din Făgăraș, fondată de domnitorul Bethlen Gabor... "Primi localnici (din Sita Buzăului-n.n.) au fost muncitori zilieri de pe moștile familiilor Beldi din Budila și Szentkereszti din Zagon" (atunci cum rămâne cu localnicii din epoca de piatră?).

Sunt menționate toate monumentele "Mileniului" și cele ale revoluției de la 1848, dar nici un cuvânt despre cimitirele eroilor de la Dobolii de Jos, Araci, Brețeu, sau crucile ridicate pe locul unde au căzut la datorie generalul Grigore Bălan, sau locotenentul David Păiuș; în lucrare sunt prezentate imaginile a 9 monumente maghiare, și nici din greșală măcar a unuia singur românesc.

Sunt amintite o multitudine de vestigii arheologice și cetăți aparținând populației secuiești, dar nu se spune nimic despre așezările dacice de la: Aita Mare, Baraolt, Căpeni, Herculan, Bodoc, Borosneul Mare, Dobolii de Sus, Doboseni, Brates, Catalina, Mărtineni, Cernat, Chichis, Angheluş, Ghidfalău, Bixad, Moaesa, Hilib, Sf. Gheorghe, Surcea, Turia, Tg. Secuiesc etc. De asemenea, nu sunt amintite fostele biserici ortodoxe sau greco-catolice, azi dispărute, din localitățile: Lemnia, Sânzieni, Turia, Borosneul Mare, Ilieni, Comandău, Reci-Comolău, Măgherus, Moaesa, Ghidfalău, Zoltan, Coșeni, Chilieni, Bodoc, Valea Crișului, Căpeni, Filia, Biborteni, Racosul de Sus, Vârghiș s.a.

Având în vedere relațiile strânse ce au existat între secui și domnitorul Mihai Viteazul, alături de atâția regi și principii unguri menționați, marele domnitor merita pomenit și el (în text și cu o imagine). Sunt redată denumirile scolilor cu predare în limba maghiară, din majoritatea localităților județului, dar nu sunt menționate denumirile liceului "Nicolae Bălcescu", din Întorsura Buzăului, a scolilor generale "Avram Iancu", din Covasna, "George Coșbuc", din Zăbala, "Mihail Sadoveanu", din Întorsura Buzăului, "Nicolae Russu", din Sita Buzăului s.a.

Sunt prezentate fotografiile a 21 de biserici romano-catolice, reformate și unitariene și doar două ortodoxe, ambele din zona Întorsurii Buzăului - că doar cititorul trebuie să rămână cu imaginea că numai acolo trăiesc români; de asemenea, sunt prezentate monumente funerare sculptate în lemn, dar nu este redată nici o

troiță ortodoxă (troiță, și nu troică, cum greșit este redat în atlas). În limba română, mai corectă este exprimarea "Monument de arhitectură populară", în loc de "Monument folcloric", cum este menționat în Legendă. Deoarece nu toți "vorbitorii limbii române" sunt români, corect este ca locuitorilor de naționalitate română să li se spună români și nu vorbitori : i limbii române.

Pentru respectarea adevărului istoric, corect ar fi fost ca după prezentarea structurii populației fiecărei localități, pe naționalități, cel puțin în cazul satelor în care au existat comunități românești numeroase, să se prezinte numărul acestora de dinainte de anul 1940. Pentru documentarea editorilor redăm doar localitățile unde au existat comunități de peste 200 de români, iar în 2002 apar doar câțiva: Aita Mare-208, în 1930; Aita Medie-222, în 1857; Aita Scasă-316, în 1900; Arcuș-207, în 1762; Bătanii Mari-225, în 1850; Biefalău-225, în 1805; Bixad-684, în 1910; Cernat-428, în 1857; Chichis-433, în 1900; Dobolii de Jos-926, în 1900; Ghelinta-600, în 1750; Lemnia-265, în 1760; Lisnău-494, în 1850; Micalău-918, în 1910; Ojdula-218, în 1910; Olteni-200, în 1760; Sânzieni-200, în 1750; Turia-257, în 1910; Valea Zălanului-242, în 1857; Vârghiș-295, în 1750. La acestea se mai adaugă localitățile în care au existat comunități românești de peste 100 de persoane: Bodoc-130, în 1750; Borosneul Mic-180, în 1760; Brates-152, în 1910; Căpeni-160, în 1760; Chilieni-125, în 1760; Dalnic-155, în 1760; Dobolii de Sus-100, în 1733; Ilieni-171, în 1762; Măreusa-125, în 1760; Moaesa-171, în 1733; Pava-110, în 1760; Racosul de Sus-103, în 1850; Reci-152, 1890; Sântionlunca-187, în 1850; Zălan-105, în 1760.

În lucrare se face o regretabilă confuzie între bisericile ortodoxe (denumite în vechime și biserici greco-răsăritene) și bisericiile greco-catolice care, după cum se știe, au luat ființă în Transilvania în baza hotărârii adoptate în anul 1698 de 38 protopopi ortodocși, în frunte cu mitropolitul Atanasie Anghel, ca o parte a românilor ortodocși să se unească religios cu Biserica Romei. După instaurarea dictaturii comuniste, în anul 1948, Biserica Română Unită cu Roma a fost scoasă în afara legii, iar după evenimentele din decembrie 1989, prin Decretul Lege nr.9/1989 s-a abrogat Decretul nr.358/1948 și s-a recunoscut Biserica Greco-Catolică.

Aflate în sfera de influență a puternicelor centre ortodoxe Sibiu și Brașov, parohiile

românești din județul Covasna au fost, de-a lungul timpului, în majoritate ortodoxe. Până în 1948, în județ au fost doar 10 parohii greco-catolice care, până în 1918 au aparținut de Protopopiatul Poian, iar în perioada interbelică au fost arondate la Protopopiatul Brașov. Deoarece majoritatea credincioșilor români din fostele parohii greco-catolice din județ s-au deznaționalizat (cea mai mare parte au fost trecuți cu forța la confesiuni de expresie maghiară, în toamna anului 1940 - după Diktatul de la Viena), după 1989 nici una din aceste parohii nu s-a reactivat. Este vorba de fostele parohii din localitățile: Poian, Turia, Lemnia, Sânzieni, Comandău, Ghelinta, Ghidfalău, Baraolt, Boroșneul Mare, Ilienii. În prezent, în județul Covasna nu funcționează legal nici o parohie greco-catolică, iar fostele biserici greco-catolice care au rezistat vitregiilor istoriei din ultimii 65 de ani, respectiv cele din Poian, Ghelinta și Baraolt sunt bisericile ortodoxe.

Aspecte punctuale, pe localități

În textul de prezentare a Județului Covasna, afirmația potrivit căreia "*...de la mijlocul secolului al XI-lea a avut loc extinderea dominației statului feudal maghiar și instalarea populației secuiești*", este inexactă, și coboară cu cel puțin două secole mai înainte așezarea secuilor în zonă. Sunt enumerate trecătorile și pasurile "*care leagă județul cu regiunile și județele învecinate*", fără a fi menționat rolul acestora în asigurarea relațiilor economice, sociale, culturale și umane dintre Transilvania, Moldova și Țara Românească, deoarece orientarea economică a județului spre spațiul românesc extracarpatic, este un fapt istoric bine cunoscut. Este amintit sectorul ovin din jurul Covasnei, fără a se preciza însă, că această îndeletnicire continuă tradiția seculară a păstoritului transhumant al vestiților oieri (bârsani) din zonă.

Sirul personalităților marcante putea cuprinde, alături de scriitorul Romulus Cioflec și de mitropolitul-academician Nicolae Colan, și pe episcopii-cărturari Veniamin Nistor și Justinian Teculescu. Patrimoniul turistic al județului cuprinde, pe lângă casele memoriale de la Bățanii Mici și Chirus, și casa memorială din Araci a scriitorului Romulus Cioflec. Nu sunt menționate mănăstirile ortodoxe de la Valea Mare și Sita Buzăului, obiective eclesiastice deosebit de căutate de pelerini. Din cele nouă imagini care însoțesc textul referitor la prezentarea generală a județului Covasna, nici una nu se referă la cultura românească (alături

de ritualul în ziua de culcul de struguri de la Bățani, putea, de exemplu, să meargă foarte bine și "*Sântulia*" de la Covasna).

Fosta localitate Simeria, azi cartier al municipiului Sf.Gheorghe, apare în izvoarele istorice nu numai sub denumirea de *Zenth Maria*, ci și sub cea de *Breaza* și apoi de *Sânbreaza* (așa cum era numit și râul care traversează așezarea- *Sânbrezii*). Precizarea conform căreia "*...după 1948, orașul are propria trupă de teatru, iar din ultimii treizeci de ani ai secolului al XIX-lea și un ziar independent*", era mult mai exactă dacă avea următorul conținut: după 1948, orașul are propria trupă de teatru - care din anul 1987, funcționează cu secții în limbile maghiară și română, secții care în anul 1990 s-au transformat în Teatrul "*Tamási Áron*" și Teatrul "*Andrei Mureșan*", iar din ultimii treizeci de ani ai secolului al XIX-lea și un ziar independent- în prezent în județ apărând mai multe publicații periodice, în limbile română și maghiară. În loc de "*construirea bisericii ortodoxe cu hramul Sfântul Gheorghe*", mai corectă este formularea "*construirea catedralei ortodoxe cu hramul Sfântu Gheorghe (între anii 1938-1983), la subsolul căreia este amenajat Muzeul Spiritualității Românești*". Nu sunt amintite statuile Ostașului Român (sculptor Balog Peter) și cea a lui Andrei Șaguna (sculptor Paul Vasilescu) și nici busturile lui Nicolae Colan (sculptor Mircea Mocanu) și ale lui Mihai Viteazul și Constantin Brâncuș (sculptor Pompiliu Pleșa).

La Tg. Secuiesc, aflăm că, printre cele mai importante obiecte de patrimoniu din perioada invaziei popoarelor migratoare se află și "*zăbalele cailor cuceritorilor de patrie maghiari*" dar nu este menționată amfora pe care sunt desenate inițialele Maicii Domnului, descoperită în 1972 în partea nordică a orașului. Datorită relațiilor bune ale secuilor din oraș cu domnitorii moldoveni, în 1541, Petru Rareș emitea un hrisov prin care lua orașul "*Vasarheiul*" sub tutela sa, "*drept recompensă pentru ospitalitatea de care s-a bucurat aici*", fapt care și-ar putea găsi locul în prezentarea istoriei orașului, așa cum puteau să fie menționate relațiile bune ale localnicilor cu domnitorii Ștefan cel Mare, Vasile Lupu, Gheorghe Ștefan ș.a. Tot aici, în rândul monumentelor de arhitectură, alături de celelalte biserici din oraș, este menționată "*biserica greco-catolică din secolul al XVIII-lea*", afirmația aflându-se în evidentă contradicție, cu formularea de la aceeași pagină, unde biserica respectivă este

denumită corect, ca biserică ortodoxă. Din păcate, biserica respectivă cu hramul *“Adornirea Maicii Domnului”*, nu este nici reprezentată pe harta orașului, cum nu sunt menționați nici ctitorii ei, membrii de vază a *“obștei negustorilor români”*, ce întrețineau *“bolte”* în centrul orașului breslelor.

Despre Baraolt, cititorul află, printre altele, că *“revoluția maghiară și lupta pentru apărarea patriei din 1848 este evenimentul cel mai glorios din istoria localității”* și că *“biserica reformată din Biborțeni, păstrează o frescă cu regele maghiar Szent Laszlo”*, dar în text nu sunt folosite expresiile comunitate românească sau biserică ortodoxă, ca și cum în această localitate nu ar fi existat români. Deși sunt reprezentate pe hărțile localităților componente ale orașului, textul nu oferă nici o informație despre bisericile ortodoxe din Baraolt, Căpeni, Bodoș, ca să nu mai vorbim de cele dăruite samavolnic, în toamna anului 1940, din Racoșul de Sus, Biborțeni și Căpeni.

La Covasna, făcându-se precizarea că *“scopul acestei lucrări nu este de a elucidă”* controversele dintre istoriografia română și maghiară, sunt prezentate cele două poziții cu privire la românii localnici. *“... geneza acestui cartier (Voinești-n.n.) este un subiect controversat, în mediile maghiare circulând ipoteza colonizării românilor de către membrii familiei Vajna din satul Pava, pentru diverse activități, iar în mediile românești circulând ipoteza continuității populației românești ca și descendență a populației daco-romane din zonă, ipoteză bazată în principal pe așezarea Voineștiului în apropierea fortificației dacice din Dealul Cetății...”*. Apreciem că această modalitate de raportare la istoria locală, trebuia extinsă și asupra altor momente, care au fost prezentate numai din perspectiva istoriografiei maghiare, sau nu trebuia folosită nici în acest caz.

Mai corect era ca în locul formulării *“...În comunitatea românească de aici s-a păstrat organizarea anuală a târgului de fete și a nunții păstorești de ziua Sfântului Ilie”* să se fie scris că, în comunitatea românească s-a păstrat tradiția organizării anuale, de Sfântu Ilie, a sărbătorii folclorice păstorești cunoscută sub numele de *“Sântulia”*, sau *“Nedeia mocănească”*. Textul ar putea continua astfel: De-a lungul anilor, din localitatea Covasna au fost culese, înregistrate și tipărite colinde, cântece populare, de haiducie și balade, inclusiv variante locale ale Mioritei. Este regretabilă omiterea, din rândul personalităților născute în localitate, a numelor

episcopului Justinian Teculescu și a academicianului Horia Colan, cât și a bustului episcopului Justinian Teculescu, alături de celelalte monumente din oraș. De fapt, nici strada Justinian Teculescu nu este menționată în Indexul străzilor din oraș, și nici monumentala biserică cu hramul *“Înălțarea Domnului”*, sfințită în anul 2002.

Localitatea Întorsura Buzăului a aparținut domeniului regal Alba de Sus, aceasta fiind denumirea românească a versiunii maghiare *“Felső-Feher”*. Nu este amintit faptul că pe clopotul bisericii ortodoxe din Întorsura Buzăului este scris anul 1475. Nu se spune nimic despre păstrarea în memoria localnicilor a momentului trecerii prin zonă a domnitorului Mihai Viteazul, mărturie fiind și existența toponimului *“Dealul iaberei”*. Nu este menționată participarea delegaților din zonă la Marea Adunare de la Alba Iulia, de la 1 Decembrie 1918.

La Aita Mare s-a născut Kriza János, autor al colecției de versuri populare *“Vadroszak”* (Trandafirii sălbatici), lucrare despre care considerăm că trebuia menționat faptul că este deosebit de grăitoare pentru interferențele etno-culturale stabilite în decursul conviețuirii de secole între români și secui. În parcul memorial al satului se află și monumentul ridicat în memoria a doi jandarmi români, căzuți la datorie. Nu este amintită biserica ortodoxă cu hramul *“Sf. Gheorghe”*, construită în anul 1937. Soția baronului Szentkeresztzi din Arcuș, Maria Florescu, făcea parte din vestitele familii de boieri români din Muntenia: Florescu și Bibescu. Nu este amintită biserica ortodoxă cu hramul *“Sf. Nicolae”* din Arcuș, construită în 1998, pe locul celei vechi din anul 1888 și nici crucea ridicată în memoria generalului Grigore Bălan, căzut în luptele pentru eliberarea Ardealului de Nord, la data de 13 septembrie 1944.

În Barcani, troița și crucea de lemn sunt ridicate în memoria eroilor din sat, căzuți în cele două războaie și nu *“victimelor”* așa cum greșit este scris. Biserica din Sărmaș este ortodoxă și nu greco-catolică. Biserica *“Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”* din Lădăuți a fost construită în 1972, în pofida șicanelor, amenințărilor și suferințelor pricinuite preotului și credincioșilor de regimul comunist. Biserica ortodoxă din Herculian, comuna Bățanii Mari, care a stat în ruină timp de 45 de ani, nu este menționată. La Aita Seacă se poate vizita *“monumentul ridicat în memoria victimelor măcelului din septembrie 1944”*, dar și crucea ridicată în memoria militarilor români, martirizați în același septembrie

1944, și reînnumăți în curtea bisericii ortodoxe din sat (biserica care nu este nici ea menționată). Biserica *“Înălțarea Sfintei Cruci”* din Belin, construită în 1948, nu este pomenită. Vechea biserică ortodoxă - monument istoric din Bixad, este redată pe hartă ca fiind romano-catolică. La Brateș, nu este menționat scriitorul și istoricul Mircea Janos, cărturar de origine română și de formație latină, prin filieră maghiară, premiat pentru lucrările sale de Academia Ungară. La Doboșeni, sat ce aparține de comuna Brăduț, nu este menționată ruina bisericii ortodoxe, dărâmată în toamna anului 1940.

Castrul roman de la Brețcu este pomenit și sub denumirea *Angustia*, iar localitatea este menționată și ca *“Villa Valachalis”*. Nu se face nici o referire la vestiții oieri, negustori și cărăuși brețcani. Nu sunt amintite biserica *“Sf. Nicolae”* construită în anul 1783, și nici biserica *“Adormirea Maicii Domnului”* din Mărtănuș, construită în anul 1796, în schimb este greșit redată, ca fiind biserică ortodoxă, biserica romano-catolică din satul Oituz. Dintre multele evenimente și personalități românești din Brețcu, putea fi amintită prezența protopopului ortodox Petru Pop la Adunarea Națională de la Blaj din mai 1848, precum și numele protopopilor-cărturari Dimian și Coltofeanu.

Biserica *“Sf. Treime”* din Chichiș, construită în anul 1940, nu este menționată, cum nu este amintit nici artistul plastic Plugor Șandor, descendent dintr-o veche familie românească din Chichiș. Nu este menționată nici biserica ortodoxă *“Nașterea Sf. Ioan Botezătorul”* din Comandău ridicată în anul 2000, în locul celei dărâmate în anul 1940. Biserica *“Adormirea Maicii Domnului”* din Dobârlău este biserică ortodoxă și nu greco-catolică. Din Valea Dobârlăului nu este menționată biserica cu hramul *“Sfinții Împărați Constantin și Elena”* construită în anul 1979.

Denumirea românească a comitatului *Felső-Fehér*, de care a aparținut comuna Hăghig, este Alba de Sus. Biserica cu hramul *“Schimbarea la față”* din Hăghig, este ortodoxă și nu greco-catolică. Printre fiii satului, putea să fie menționat și profesorul, publicistul și membru al conducerii Asociațiunii ASTRA, Nicolae Bogdan. Nu este menționată biserica *“Sf. Dumitru”* din Dobolii de Jos, comuna Ilieni, construită în anul 1895.

Pensiunea din Sâncrai dispune și de o herghelie de cai de rasă și posibilități de practicare a echitației.

Cel mai vechi mormânt din cimitirul de lângă biserica cetate romano-catolică din Lemnia, din anul 1514, este al lui Petru Mihalcea (*Mihalcsa Peter*), originar dintr-o familie domnitoare din Țara Românească. În anul 1937, Domokos Pal Peter a cules din localitatea Lemnia, o versiune maghiară a Mioriței. Prin tradiție, localnicii au numeroase și strânse legături cu Bucureștiul. În localitate s-a născut liderul comunist Vasile Luca (*Luca Lázsló*). Nu sunt menționate bisericile ortodoxe din Malnaș-Băi și Valea Zălanului, comuna Malnaș.

Nu este menționată biserica ortodoxă *“Sf. Nicolae”* din Micfalău, construită în anul 1878. În text s-a strecurat o gravă eroare. Astfel, în loc de formularea *“... Numeroasele familii de origine română și-ar fi păstrat religia greco-catolică, dar au fost nevoiți să treacă la religia ortodoxă datorită regimului comunist”*, se impune reformularea frazei, conform adevărului cunoscut de toată lumea, respectiv: Numeroasele familii de origine română (peste 1000 de credincioși) și-ar fi păstrat religia ortodoxă, dar au fost forțați să treacă la religia romano-catolică în toamna anului 1940, după Diktatul de la Viena. În Micfalău nu a existat niciodată biserică greco-catolică, iar regimul comunist nu a făcut altceva decât să mențină starea impusă prin teroare și violență în anul 1940, membrilor comunităților ortodoxe din Micfalău, Bixad și din celelalte sate cedate Ungariei. Biserica *“Sf. Ioan Botezătorul”* din Ojdula, construită în anul 1975, pe locul celei vechi din anul 1868, nu este menționată.

Nu sunt amintite bisericile ortodoxe: *“Nașterea Maicii Domnului”* din Ozun, construită în anul 1830, *“Sfinții Apostoli Petru și Pavel”* din Bicfalău, construită în anul 1936, pe locul celei vechi din anul 1882, *“Adormirea Maicii Domnului”* din Lisnău, construită în anul 1913 (la 100 de ani după zidirea bisericii greco-catolice - ambele biserici existând și astăzi drept mărturie despre puternica comunitate românească din localitate), *“Sf. Nicolae”* din Sântionlunca, construită în anul 1928, în locul celei vechi, *“Sf. Vasile cel Mare”* din Lunca Ozunului, construită în anul 1997. În anul 1937, Domokos Pal Peter, a cules din localitatea Poian o altă versiune maghiară a Mioriței. Nu este redată, nici în text, nici pe harta localității, crucea ridicată în anul 1997, pe locul fostei biserici ortodoxe din Comolău-Reci dărâmată samavolnic în toamna anului 1940.

La Sita Buzăului, se menționează că *“...Șoseaua, construită după proiectele ingineru-*

lui șef regal din Sf. Gheorghe, Gyrfas Gyozo din Let, trece prin strămoare și a fost inaugurată de autoritatea legislativă din comitatul Trei Scaune în 1896”, dar nu se spune că școala din localitate poartă numele vrednicului învățător “Nicolae Russu”, participant la Adunarea de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918, ca să nu amintim de preotul ortodox Ioan Coman care, la începutul primului război mondial a fost arestat și condamnat la moarte prin spânzurătoare, fiind declarat vinovat pentru “trădare de patrie”. Biserica din Ciurnic este ortodoxă și nu greco-catolică. Mănăstirea “Schimbarea la față” ființează din anul 1997.

Pe frontonul bisericii romano-catolice din Sânzieni, zidită în anul 1401, se află stema Moldovei fiindcă, după tradiție, biserica a fost ctitorită de Ruxandra, fiica lui Alexandru cel Bun, căsătorită cu baronul Apor. Hotelul balnear din lanțul Best Western, din Băile Balványos, comuna Turia, a fost construit în anul 1930, după proiectul arhitectului bucureștean Grigore Ionescu.

În prezentarea comunei Valea Mare nu sunt redată informații referitoare la: participarea delegației locale la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, crucea comemorativă ridicată în curtea bisericii de către Asociațiunea ASTRA, în memoria eroilor din sat căzuți în primul război mondial, obiceiurile și datinile păstrate, mănăstirea “Nasterea Sf. Ioan Botezătorul”, a cărei piatră de temelie a fost sfințită de P.S. Ioan Selejan, episcopul Covasnei și Harghitei, în anul 1998.

Este regretabil că nu se menționează faptul că în decursul timpului, prin stațiunea Vâlcele s-au perindat figuri ilustre ale culturii și istoriei românești, printre care: Nicolae Bălcescu, Vasile Alecsandri, Ion Heliade Rădulescu, Titu Maiorescu, Dimitrie Bolintineanu, Andrei

Șaguna, George Barițiu, A.D. Xenopol, Alexandru Vaida Voevod, Nicolae Iorga, regii României Carol I, Ferdinand și Carol al II-lea și mulți, mulți alții.

Inexplicabilă este omiterea bisericii “Sf. Teodor Stratilat”- monument istoric construit în anul 1843, și care are în rândul ctitorilor, pe lângă numeroși boieri munteni și moldoveni și pe prințul sârb Milos Obrenovici, și a bisericii “Adormirea Maicii Domnului” din Ariușd, construită în anul 1960 pe locul celei vechi din anul 1797, a bustului lui Nicolae Bălcescu și a troiței ridicată în curtea bisericii în memoria eroilor din localitate. Considerăm că, într-o localitate cu populație majoritar ortodoxă cum este comuna Vâlcele, mai nimerită era fotografia unei biserici ortodoxe, decât cea a bisericii reformate... Nu este pomenită nici crucea din marmură înălțată “În amintirea fostei Biserici Ortodoxe din Vârghiș” ce a ființat în localitate între anii 1937-1940.

“Biserica populației românești din Zagon” a fost construită în anul 1814 și nu în timpul revoluției de la 1848/1849. Pe clopotul ei (provenind de la biserica veche care era situată în “Satul românilor-Olahfalu”) se află o inscripție cu anul 1468. Din cărămida bisericii ortodoxe începută în anul 1956 și demolată de autoritățile comuniste, s-au construit grajdurile fostului CAP din localitate. Nu este menționat monumentul ridicat în fața bisericii, în memoria eroilor satului și nici biserica “Cuvioasa Paraschiva” din Păpăuți, înălțată în anul 1936. Lângă “Poarta secuiască din Zăbala”, ar sta foarte bine fotografia “Bisericii Adormirea Maicii Domnului” construită din lemn, în anul 1777, cum la fel de normală ar fi fost și pomenirea rapsodului popular Ioan Hagi, autorul cunoscutei balade “Căciula”.

Dr. Ioan Lăcătușu

Vasile Lechințan, “Oficiali de stat români din Transilvania (1368-1918)” Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2003

La Editura Argonaut din Cluj-Napoca, în seria *Documente. Istorie. Mărturie*, coordonată de prof. univ. dr. Nicolae Boșan, cu sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor, a apărut lucrarea *Oficiali de stat români din Transilvania (1368-1918)*, sub semnătura cunoscutului și neobositului istoric și arhivist clujean Vasile Lechințan.

Lucrarea reprezintă rodul unei uriașe munci de cercetare, a unui volum impresionat de documente edite și inedite. Doar un cercetător autentic, doar un arhivist împătimit, doar un istoric mi-litant se putea antrena la un asemenea travaliu. Munca sa ziditoare a fost răsplătită din plin, prin editarea unei lucrări de o